

vse druge po duhu in društvenih razmerah, so navadno zapovedovalci tudi v modi.

Odtod sledi, da je zgodovina mode tesno zvezana z zgodovino omike in politike. Po obrazu more se soditi duh, ki se odseva v obličje, tako po obleki značaj mesta, kraja, naroda.

Zelo malo se vé o starih Asircih; pa v podrtijah Ninivskih najdemo kroj obleke, enak onemu Egipčanov! kaj je naravnije, kakor da sklepamo iz tega na sorodstvo omike Asirske in Egipčanske? Ostroumni gledalec more v ptujem mestu spoznati že na ulici stanje in mišljenje njegovih prebivalcev. Različni slog zidanja je skoro tisto, kakor različen kroj; v obojem je dober del pretekle in sedanje zgodovine.

Menjajoča se moda moškega in ženskega kroja podobna je barometru, ki pokazuje politično in društveno stanje. Čim bolj oddaljen jo narod od onih krajev, kjer se določuje osoda narodom, čim stalniji, enoličnejši je njegovo notranje življenje, tem manj se mu preminja kroj, da ne rečem moda, ker ta beseda naznanja menjo kroja, in se more le rabiti, če je narod že različne kroje nosil, in se že bolj razvil.

Zato je noša gorjanca in kmeta sploh, oddaljenega od mesta, več let, da, tudi stoletij, vedno ista, in nasproti, če se premeni, je to znamenje, da se je zgodil velik politični prevrat, kateri je imel težke nasledke za narod. Pri tem so tudi okolnosti precejšnjega vpliva; čim mirnejša je doba, čim slabeje politično življenje, tem stalnejša je moda; ljudje v velikih mestih menjajo kroj, narod pa ostane v stari opravi in še misli ne na drugo.

Nikoli se kroj ni tako hitro menjal, ko v burnem letu 1848. In ni se samo naglo menjal, ampak tudi brzo širil in se polastil celó ljudi, ki niso bili nikakor vneti za prekucijo; zdelo se je, kakor bi povsod divji vrtinec sukal vso Evropo, kjer je tako imenovana svoboda jela prodirati.

Le tam, kjer je bilo javno mnenje hladneje, bodi-si zarad velicega napredka, kakor na Angleškem, bodi-si zarad zaostatka, kakor v Rusiji, niso nasledovali klobučarji in krojači srečne osode bratov po ostalem svetu. Ta nevarna mednarodna mrzlica bila je tako silna, da se jej niso ubranile niti sive glave, ampak mlado in staro zabredlo je v to nevarnost.

Kdor je ostal pri starem, gotovo je dobil kak sramotiven priimek. Človek bi bil mislil, da se bodo z enim udarcem pretrgale vse vezi, ki vežejo preteklost s sedanostjo. Pa kakor ni imel v politiki nikdo jasnih in bistrih nazorov, ampak je bilo vse fanatično idealiziranje, tako je bila tudi moda zbrano krdelo neumnosti in smešnosti. Take zmešnjave morda ni videla niti Francoska prekucija. Narodna misel vročega laškega plemena ohranila se je v gorah Siciljskih in Abruških, katerih najugodnejši posel je bilo roparstvo. Pa, glej čudo! klobuci teh ljudi imenovanih „Carbonari“ postali so moda polovice Evrope. Ideja ljudovladstva kazala se je v rdeči kapi, katera je prav neskladno nasprotovala drugemu kroju, izposojenemu iz najbolj monarhične dobe cesarstva.

Ideje (kosmopolitično - prekucijske pa osebno - narodne) podale so si prijateljsko roko. Pa, kakor smo postavljali skupaj republikanca „Mazzini-ja“ s hrabrim Jelačičem, kakor smo spoštovali skupaj ljudi vse skoz nasprotnih načel v Přemisl Otokarju in Ivanu Husu, ravno tako nosili smo pri stari slovanski obleki jakobinske kapice, in gospé opasale so si konservativni oprsnjak s tribarvenim vezom, katerega zibelka je Francoska prekucija.

(Kon. prih.)

Evo kos nemške učenosti!

Iz Šent-Urhške gore 11. sušca.

Unidan sem dobil letno poročilo „zoologično-botaniškega društva“ Dunajskega v roke. Pregledovaje njegov obsežek zapazim neki popis rastlinstva Gorenske strani z naslovom: „Beitrag zur Flora Oberkrains von Hans Engelthaler“, kateri je — kakor piše — leta 1872 in 1873 plazivši se po Gorenskih planinah cvetlice nabiral. Željno, rekel bi, prav hlastno začnem čitati ta popis njegov; al kako me že pri sedmi vrstici zbode v oči v nemški jezik predstavljeno ime Bohinjske planine „Črna prst“. In kaj mislite, kako ga je skoval? Le nikar se ne smejajte; vsaj veste: črni-a-o je po nemški „schwarz“, prst pa „Finger“; tedaj: črna prst = schwarzer Finger. Da bi ga vrag krcnil po prstih tacega Nemca, si mislim, ki imena krajev naše mile domovine tako neumno v nemščino prevaja. Ni čuda po takem, da iz naše Zaplate so napravili Sauplatte; iz Luž Lausch in druga taka imena, katera, ako bi jih psu na rep privezal, bi gotovo steklino dobil. — Ko „visokoučeni“ Hans vse kote in kraje popiše, kjer je nabiraje rastline se potikal, pravi: „botaniški izid svojih popotovanj priobčujem v sledečem imeniku, s tem pristavkom, da se nahajajo v njem le tista plemena, katera — čujte! — na Kranjskem doslej, ali še niso bila najdena, ali pa sem jih na takih mestih nabiral, katerih popisi Kranjske flore, ki so doslej na svitlo došli, posebej ne opomnijo! In zdajci našteva te nam Kranjcem do zdaj „še nepoznane“ rastline in te so, naj vsaj prvih osem, tu navodim: „Atragene alpina“ (Črna prst, Prevale), katera pa na vsem Gorenskem pogorju raste; „Thalictrum aquilegifolium“ (Aufstieg von Mitterdorf — am Ufer der Gurk), ki se pa nahaja po grmovju, ob potocih po lozah in drugod po celi deželi. „Ranunculus hybridus“ (Mangart), katerega je po Gorenskih planinah povsod obilo, „Caltha palustris“ (pri izviru Bohinjske Save), mi pa pravimo: povsod, kjerkoli le žabe kvakajo, „Trollius europaeus“ (Wiesen um Feistritz) in „Aquilegia nigricans“ (Črna prst) obeh obilno na Zaplati in prvega poleg Kranjske gore cele kupe, „Aconitum Napellus“ (bei den Triglav Seen), tega je pa tukaj, kmalu od Šent-Urhške gore proti Krvavcu, potem v dolgih njivah med Grebenom in Krvavcem, posebno pa na Višencah toliko, da lahko vse homeopate ž njim prevedimo. In tako našteva 154 plemen in vrst rastlin od njega v dveh letih na Kranjskem nabranih, med katerimi pa ne ene ni, da bi je Fleischman v svojem pregledu (synopsis) flore Kranjske že ne omenil in tudi več kot polovico njih najdeš ne samo po vsem Gorenskem pogorju, temuč tudi drugod, — in vendar „učeni“ Hans trdi, da jih doslej ali še noben našel ni, ali vsaj nihče še v kakem spisu njih mest, kjer rastejo, na tanko popisal. Bogme! naj bi kdo nas se predrznil pisati tako kolobocijo, nemci in nemškutarji bi kot gladni psi planili na-nj in ga do dobrega zmleli; ako pa piše kaki nemški „Hans“ in naj še tako otrobe veže, vendar je vse „izvrstno“, „sijajno“, „nedosegljivo“, „neverjetno učeno“! Mi pa pravimo:

Hans Sachs war ein Schuh-Macher und Poet dazu.

Slovstvene stvari.

Mrvice slovniske in slovarske.

(Dalje.)

4.

Nekateri so jeli pisati: moraličen, moralično stališče.